

עניני סעודת מלוה מלכה - שיעור 221

I. המקור לסעודת מלוה מלכה - עיין בקונטרס שלמי אליעזר

עיין בשבת (ק"ט:ו) אמר רבי אלעזר לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ואמר רב חנינא לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ועיין ברש"י במוצ"ש נמי כבוד שבת ללוות ביציאתו דרך כבוד כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר וכ"כ הרמב"ם (ל - ה) והרא"ש (סימן ה) וכן פסק הטור ושו"ע (ה - ה) ועיין בפסחים (ק"ג:) ועיין בט"ז שהביא ב' טעמים למלוה מלכה (ל) כנ"ל ברש"י (ב) משום דאבר יש באדם וניסכויו שמו ואינו נהנה אלא מאכילת סעודת מלוה מלכה

II. יש אומרים דהסעודה חיוב גמור

מדברי הרמב"ם שמשוה את סעודת מלוה מלכה לסעודת ליל שבת משמע שיש חובה גמורה לאכול סעודה זו וחיובו מדין כבוד שבת וכמו דבסעודות שבת יש מחלוקת האם חיובם מדאורייתא או מדרבנן (שערי הציון רע"ח - סק"ח) אותה מחלוקת תחול גם לגבי סעודת מלוה מלכה (עיין בפתח הדביר ג - חות ה) וכ"כ הגר"א שסעודת מלוה מלכה היא חוב גמור וצריך פת כמו סעודת שבת ועיין בתוספת מעשה רב (חות ל"ט) שכתב דפעם אחת חלה הגר"א וכשהבריא מעט צוה על העומד לפניו לראות אם עדיין לא האיר השחר שילעסו אותו כזית פת כדי לקיים מצות מלוה מלכה וכ"כ החיי אדם (כלל ח - ל"ז) שחיוב גמור הוא ובזהר הקדוש כתב שכל מי שלא קיים סעודה רביעית כאילו לא קיים סעודה שלישית ויש שנהגו ברכת הזמן במלוה מלכה לומר "מגדול" כמו בשאר סעודות שבת ועיין שבת (ק"ט:ו) במעשה דרבי אבהו ואבימי בריה דאתא אריה ואכליה עגלא תלתא (ט"ז) ועיין בערוך השלחן (ג - ה) דרבים אין נזהרים בסעודה זו והמקיימה שכרו מרובה וכל יראי אלוקים מתאמצין לקיימה ועיין בספר סעודת מלוה מלכה (דף 15) דסעודה זו מדינא הגמרא וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה (בשם חוקי חיים)

III. ויש אומרים דהסעודה אינו חיוב כל כך

(א) עיין במתזור ויטרי (סוף סימן ק"ח) שכתב בשם רב עמרם גאון דמוצאי שבת שאין שלחנו קבוע ואין סעודתו קבוע ואי בעי לא אכיל הלכך אין מבדילין על הפת

(ב) עיין בהרדב"ז על הרמב"ם (מתנות עניים ט - י"ג) שכתב דאע"ג דמצוה לאכול במוצ"ש כמי שמלוה את המלך הני מילי למאן דאפשר ליה שאין כאן חובה (ע"ש ראייתו) וכ"כ הריטב"א (שבת ק"ט:ו)

(ג) יש אומרים דבזמנינו שמאחרין סעודה שלישית יכולים לקיים מלוה מלכה בפירות ואין צריך להקדים סעודה שלישית בשביל שיאכלו סעודה זו כראוי שסעודה רביעית אינה חובה כ"כ אלא מצוה מן המובחר (שו"ע הרב סעיף ג) וכן משמע קצת משער הציון (סק"ט) וכ"כ המג"א דבזמנינו שמאחרין כל כך סעודה שלישית שאין יכולין לאכל יכולין לקיימה בפירות

(ד) עיין באליהו רבה שאם נמשך סעודה שלישית עד אחר שחשיכה א"צ לאכול עוד סעודה רביעית וכן הובא בבאר היטב בשם האליהו זוטא וכ"כ הערוך השלחן וע"ע בספר טעמי המנהגים שהביא בשם ספר קני המנורה דבעינן סעודה זו לאחר הבדלה דוקא כיון שבא ללוות השבת ועיין בט"ז דעיקר הליווי הוא לאחר הבדלה דהיינו אחר שיצא המלך אבל לטעם של ניסכויו הצדיק האליהו רבה

(ה) עיין בספר מלוה מלכה (דף 17) דיוצא בכוס של הבדלה ידי חיוב סעודה כמו לדעת הגאונים (סימן רע"ג) דאע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה מ"מ יוצא בשותה הכוס

IV. המאכלים שנהגו לאכול (תלוי במחלוקת אם היא חיוב גמור או מצוה מן המובחר)

לכתחלה יקיים גם סעודה זו על הלחם ויש נוהגים על לחם משנה ויהדר לאכול תבשיל חם כלשהו ואם אין באפשרותו לאכול לחם יאכל מיני מזונות או תבשיל מבושל או פירות ובשעת הדחק יוצא ידי חובתו גם בשתיית כוס תה חם שש"כ (ז - ס"ג - ח) וטוב להכין תבשיל מיוחד לסעודה זאת אולי כמו pizza ולא לאכול רק משיירי סעודות שבת לשיטת הב"ח צריך עריכת סעודה גדולה ורק לאכול כזית ולשיטת הט"ז א"צ עריכת סעודה גדולה

V. זמנה של סעודת מלוה מלכה

(א) **עיין בשו"ת יחווה דעת** (ד - כ"ה צה"ה) שהביא דעת (c) רבי חיים פלאג"י שצריך להקפיד לעשותה עד ארבע שעות מהלילה והעושה סעודה רביעית לאחר מכאן לא עשה ולא כלום (ב) ועיין בבן איש חי (פרשת וילא חות כ"ז) דעד ארבע שעות הוא מצוה מן המובחר (ג) והמ"ב כתב בשם השע"ת דמצותו עד חצות אמנם (פ) מדברי הגר"א הנ"ל מבואר שעל כל פנים זמנה כל הלילה

(ב) **עיין באשל אברהם** (סימן ע מהסדרה תנייח) דאולי מועיל גם ביום שלאחר כך או גם בכל ג' ימים דלכתר שבת קודש וכן היה מנהג צאנז לאכלו ביום ראשון בצהרים וטעם הדבר כדי שירגיש קדושת שבת עד אותו הזמן

VI. האם הנשים חייבות במלוה מלכה

(א) **עיין בספר תורת שבת** מרב יעקב וויל דלפי הנראה אין הנשים מחויבות בסעודה של מוצאי שבת שהרי מצוה בפני עצמה היא והוה כמצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות אף במצות דרבנן וגרע מהבדלה שיש מחלוקת בדבר (רז"ו - ח) כיון שמבדילין מיד אחר השבת משא"כ סעודת מלוה מלכה וכ"כ הפמ"ג (ח"ב סק"ח) מ"מ כתב דראוי גם לנשים לקיים סעודה זו משום דטעם המלוה מלכה הוא משום ליווי המלך או משום האבר שנקרא ניסכוי וטעמים אלו שייכים גם לנשים (ט"ז סק"ח) והמחצית השקל ג"כ היה מסופק בדבר

(ב) **ובתוספת מעשה רב** (הנ"ל) כתב שפעם אחת אשתו של הגר"א קבלה להתענות מוצ"ש והגר"א הודיע לה שבכל תעניות שתעשה לא יכופר לה ההפסד של מניעת סעודה רביעית אחת ועיין בשו"ת יחווה דעת (ד - כ"ה) וילקוט יוסף (דף ת"ז) וכ"כ השש"כ דגם האשה מן הראוי שתאכל סעודת מלוה מלכה וגם יש סגולה לנשים שלא יתקשו בלידתן כך שמעתי מרב דוד פיינשטיין שנשים חייבות בסעודה וע"ע בתורת שבת (הערה ח)

VII. הערות

(א) **החזון איש** היה נוהג לאכול סעודת מלוה מלכה אף במוצאי יו"ט (רבבות אפרים ג - רל"ז) ואנו אין נוהגין כן ויו"ט שחל במוצאי שבת צריך לכוין באכילת סעודת ליל יו"ט לסעודת מלוה מלכה

(ב) **נראה דאם יש לחנוך בניו** לקיים מצות סעודת מלוה מלכה דאף שאינה מצוה חיובית (מ"ב סוסק"ז) תלוי במחלוקת אם במצות דרבנן מחויב לחנוך בהם את בניו ובנידון דידן יותר קל אם הוא רק מצוה מן המובחר וצ"ע ועיין בספר חינוך ישראל (דף ק"ג וי"ט) שכתב שצריך לחנוכו